

Social- och hälsovårdsutskottet

Hälso- och sjukvårdslagen, § 50, mom. 3 bör ändras

INLEDNING

Remiss

Hälso- och sjukvårdslagen, § 50, mom. 3 bör ändras (MI 3/2017 rd): Ärendet har remitterats till social- och hälsovårdsutskottet för betänkande.

Sakkunniga

Utskottet har hört

- initiativtagare Kim Berg
- företrädare för initiativet Hans Frantz
- medicinalråd Timo Keistinen, social- och hälsovårdsministeriet
- direktör Marina Kinnunen, Vasa sjukvårdsdistrikt
- tf. chefsöverläkare Matti Viitanen, Syd-Österbottens sjukvårdsdistrikt
- samkommunsdirektör Juha Heino, samkommunen Forssan seudun hyvinvointikuntayhtymä.

Skriftligt yttrande har lämnats av

- budgetråd Riitta Aejmelaeus, finansministeriet
- social- och hälsovårdsministeriet
- Finlands Kommunförbund
- Syd-Österbottens sjukvårdsdistrikt
- Södra Savolax sjukvårdsdistrikt
- Vasa sjukvårdsdistrikt
- professor Reijo Haapiainen.

MEDBORGARINITIATIVET

I medborgarinitiativ MI 3/2017 rd föreslås det att 50 § i hälso- och sjukvårdslagen ändras så att förteckningen över sjukvårdsdistrikt som ska ha omfattande jour dygnet runt kompletteras med Vasa sjukvårdsdistrikt. Samtidigt föreslås strykning av skyldigheten för Syd-Österbottens sjukvårdsdistrikt att ordna jourtjänster på finska och svenska så att patienterna blir betjänade på det språk de väljer. Initiativet anser att Vasa sjukvårdsdistrikt uppfyller kriterierna för att ordna omfattande jour dygnet runt.

Betänkande ShUB 41/2018 rd

UTSKOTTETS ÖVERVÄGANDEN

Den omfattande jouren dygnet runt har med stöd av 50 § i hälso- och sjukvårdslagen koncentrerats till tolv enheter. Paragrafen kräver att ett sjukhus med omfattande jour tillhandahåller omfattande tjänster inom flera medicinska specialområden omedelbart och dygnet runt och har resurser för att upprätthålla den beredskap som behövs inom hälso- och sjukvården och för att sköta exceptionella situationer. Enheter för samjour vid de andra sjukvårdsdistriktens centralsjukhus har alltid rätt att utifrån avtalet om ordnande av tjänsterna själva besluta om jourens omfattning. Ett sådant sjukvårdsdistrikt kan alltså bilda en så bred och funktionellt mångsidig jourenhet som förutsätts med hänsyn till tjänsternas tillgänglighet, avståndet mellan jourmottagningarna och förverkligandet av befolkningens språkliga rättigheter i sjukvårdsdistriktet. Genom förordning av statsrådet får det utfärdas närmare bestämmelser om villkoren för att ordna jour inom olika medicinska verksamhetsområden.

Företrädarna för initiativtagarna föreslog i samband med behandlingen av medborgarinitiativet att i sak samma ändringar som föreslås i initiativet ska göras i 11 § i den föreslagna lag om ordnande av social- och hälsovård som ingick i vård- och landskapsreformen (RP 15/2017 rd). Den paragrafen gäller tjänster som samlas till större helheter. Bestämmelsen i 11 § 2 mom. i lagförslaget baserar sig på de ändringar av hälso- och sjukvårdslagen respektive socialvårdslagen som trädde i kraft vid ingången av 2017. Genom dem koncentrerades den omfattande jouren till tolv enheter. Enligt den föreslagna lagen om ordnande av social- och hälsovård ska det landskap som svarar för den jour som avses i 11 § 2 mom. i den lagen besluta bland annat hur behovet, mängden och kvaliteten i fråga om tjänsterna fastställs, på vilket sätt tjänsterna produceras och hur produktionen övervakas. Övriga landskap har enligt 11 § 3 mom. inte rätt att besluta om dessa tjänster och de får inte producera dessa tjänster eller skaffa dem från något annat ställe.

I sitt utlåtande (GrUU 63/2016 rd, s. 6) om ändringen av hälso- och sjukvårdslagen konstaterade grundlagsutskottet att den bästa lösningen för att tillgodose de språkliga rättigheterna enligt 17 § i grundlagen kan anses vara att en enhet för omfattande jour placeras i såväl Vasa sjukvårdsdistrikt som Syd-Österbottens sjukvårdsdistrikt. Vidare konstaterade utskottet att bestämmelserna i 17 § 2 mom. i grundlagen förutsätter att också den föreslagna lösningen tryggar den svenskspråkiga befolkningens rätt till brådskande sjukvård och till andra social-, hälso- och sjukvårdstjänster på det egna språket och på samma grunder som gäller för den finskspråkiga befolkningen. Utskottet ställde som krav för tillämpning av vanlig lagstiftningsordning att de språkliga rättigheterna tryggas åtminstone genom att Seinäjoki centralsjukhus åläggs en uttryckligen lagfäst skyldighet att se till att de svenskspråkiga som överförs från Vasa till Seinäjoki faktiskt kan använda sitt eget språk (GrUU 26/2017 rd, s. 59).

På grundval av grundlagsutskottets utlåtande infördes i 50 § 3 mom. i hälso- och sjukvårdslagen en bestämmelse enligt vilken Syd-Österbottens sjukvårdsdistrikt, för att trygga de språkliga rättigheterna, ska ordna jourtjänster på finska och svenska så att patienterna blir betjänade på det språk de väljer. En bestämmelse med motsvarande innehåll finns i 11 § 2 mom. i förslaget till lag om ordnande av social- och hälsovård. Grundlagsutskottet ansåg i sitt utlåtande om vård- och landskapsreformen (GrUU 26/2017 rd, s. 59) att det är en brist att det i bestämmelsen eller motiven till den inte redogörs för hur de språkliga rättigheterna tryggas i praktiken. Enligt grundlagsutskottet skulle social- och hälsovårdsutskottet ännu — vid behov utifrån en tilläggsutredning

Betänkande ShUB 41/2018 rd

som utskottet begär av statsrådet — säkerställa att de åtgärder som vidtas för att trygga de språkliga rättigheterna är tillräckliga. Grundlagsutskottet underströk det synnerliga behovet av att ta fram lösningar av den typ som beskrivs ovan i syfte att säkerställa att de språkliga rättigheterna tillgodoses i praktiken.

Social- och hälsovårdsutskottet har granskat frågan om 11 § 2 mom. i den föreslagna lagen om ordnande av social- och hälsovård i samband med behandlingen av medborgarinitiativet om ändring av 50 § 3 mom. i hälso- och sjukvårdslagen (MI 3/2017 rd) (utkast till betänkande om vård- och landskapsreformen 7.11.2018, s. 62—64). Social- och hälsovårdsutskottet konstaterade att Syd-Österbottens sjukvårdsdistrikt enligt uppgift de senaste åren har stärkt utbildningen i svenska för personalen. Särskilt jourpersonalens kunskaper i svenska har ökat, och över trehundra anställda har deltagit i utbildningen. Enligt en utredning av social- och hälsovårdsministeriet kom 1,3 procent (5 591 besök) av öppenvårdens patientbesök hos Syd-Österbottens sjukvårdsdistrikt år 2017 från Vasa sjukvårdsdistrikts område. Av dessa patienter inom öppenvården angav 182 att deras modersmål är svenska. Under 2017 anlätade sammanlagt 25 svenskspråkiga invånare i Vasa sjukvårdsdistrikt jourpolikliniken vid Seinäjoki centralsjukhus. Det visar enligt social- och hälsovårdsministeriet att Vasa centralsjukhus också efter ändringen av hälso- och sjukvårdslagen 2016 har lyckats upprätthålla en omfattande jour som tryggar invånarnas rätt till tjänster. I krävande fall har Vasa anlätat universitetssjukhusen, exempel universitetssjukhuset i det egna specialupptagningsområdet, Åbo, och vid behov universitetssjukhusen i Tammerfors och Helsingfors.

Social- och hälsovårdsutskottet konstaterade i sitt betänkandeutkast (s. 63) att utifrån uppgifter från social- och hälsovårdsministeriet möjliggör 50 § i hälso- och sjukvårdslagen och 11 § i den föreslagna lagen om ordnande av social- och hälsovård att det, i samarbete med sjukvårdsdistriktet och senare mellan landskapen, ordnas en fungerande arbetsfördelning och omfattande jour inom specialiserad sjukvård i ett specialupptagningsområde och i fortsättningen i ett sådant samarbetsområde som avses i den föreslagna lagen. Social- och hälsovårdsutskottet ansåg att det inte är ändamålsenligt att i detta sammanhang ändra bestämmelsen om omfattande jour dygnet runt i 11 § i den föreslagna lagen om ordnande av social- och hälsovård och föreslog därför att medborgarinitiativet förkastas. Det var enligt social- och hälsovårdsutskottet nödvändigt att följa hur väl juren vid Vasa centralsjukhus motsvarar behoven hos befolkningen. Vid behov bör samarbetet mellan landskapen utvecklas.

Grundlagsutskottet menar (GrUU 65/2018 rd, s. 14) att det av utredningarna i social- och hälsovårdsutskottets utkast till betänkande inte framgår hur långt de åtgärder som ska trygga de språkliga rättigheterna räcker. Det framgår inte heller om det föreskrivs tillräckligt exakt om skyldigheten att se till att svenskspråkiga som flyttas från Vasa till Seinäjoki i praktiken kan använda sitt eget modersmål, vilket grundlagsutskottet ställde som krav för att lagförslaget ska kunna behandlas i vanlig lagstiftningsordning. Utskottet ansåg att social- och hälsovårdsutskottet ställningstagande om uppföljning inte är tillräckligt. Grundlagsutskottet slog fast att om social- och hälsovårdsutskottet inte kan försäkra sig om att åtgärderna för att trygga de språkliga rättigheterna är tillräckliga, måste det precisera bestämmelserna i 11 § 2 mom. till denna del. Grundlagsutskottet erinrade också om ställningstagandet att den bästa lösningen för att tillgodose de språkliga rättigheterna enligt 17 § i grundlagen kan anses vara att en enhet för omfattande jour placeras i såväl Vasa sjukvårdsdistrikt som Syd-Österbottens sjukvårdsdistrikt (GrUU 63/2016 rd, s. 6).

Betänkande ShUB 41/2018 rd

Social- och hälsovårdsutskottet framhåller att den svenskspråkiga befolkningens rätt till brådskande sjukvård och andra social- och hälsovårdstjänster på det egna språket och enligt samma grunder som gäller för den finskspråkiga befolkningen måste säkerställas i praktiken. Samtidigt understryker utskottet patientsäkerhetens och servicekvalitetens betydelse när vården ordnas.

Riksdagens talmanskonferens har slagit fast att riksdagen till följd av att regeringen begärt avsked inte har förutsättningar att behandla vård- och landskapsreformen (PmNP 17/2018 vp). Social- och hälsovårdsutskottet konstaterar att det utifrån grundlagsutskottets utlåtande finns orsak att ytterligare utreda om åtgärderna för att tillgodose de språkliga rättigheterna är tillräckliga och om regleringen behöver preciseras. Utskottet slår fast att detta utredningsarbete är statsrådets uppgift. Utskottet föreslår ett uttalande om detta. (*Utskottets förslag till uttalande*)

FÖRSLAG TILL BESLUT

Social- och hälsovårdsutskottets förslag till beslut:

Riksdagen förkastar lagförslaget i medborgarinitiativ MI 3/2017 rd.

Riksdagen godkänner ett uttalande. (Utskottets förslag till uttalande)

Utskottets förslag till uttalande

Riksdagen förutsätter att regeringen än en gång överväger Vasa centralsjukhus ställning som sjukhus med omfattande jour inom den samlade social- och hälsovården.

Betänkande ShUB 41/2018 rd

Helsingfors 14.3.2019

I den avgörande behandlingen deltog

ordförande Krista Kiuru sd
medlem Outi Alanko-Kahiluoto gröna
medlem Arja Juvonen saf
medlem Niilo Keränen cent
medlem Anneli Kiljunen sd
medlem Jaana Laitinen-Pesola saml
medlem Anne Louhelainen blå
medlem Ulla Parviainen cent
medlem Aino-Kaisa Pekonen vänst
medlem Pekka Puska cent
medlem Sari Raassina saml
medlem Veronica Rehn-Kivi sv
medlem Vesa-Matti Saarakkala blå
medlem Kristiina Salonen sd
medlem Martti Talja cent
ersättare Mia Laiho saml
ersättare Hanna-Leena Mattila cent.

Sekreterare var

utskottsråd Päivi Salo.

Betänkande ShUB 41/2018 rd **Reservation**

RESERVATION

Motivering

En majoritet av riksdagen godkände i december 2016 regeringens förslag till jourreform, där omfattande jour koncentrerades till tolv enheter. Grundlagsutskottet slog emellertid fast att den bästa lösningen för att tillgodose de språkliga rättigheterna enligt 17 § i grundlagen kunde anses vara att en enhet för omfattande jour placeras i såväl Vasa sjukvårdsdistrikt som Syd-Österbottens sjukvårdsdistrikt (GrUU 63/2016 rd, s. 6). En majoritet av social- och hälsovårdsutskottet beslutade trots detta att Vasa inte ska ha omfattande jour.

Frågan aktualiserades på nytt när vård- och landskapsreformen behandlades, eftersom en i sak identisk bestämmelse ingick i 11 § 2 mom. i den föreslagna lagen om ordnande av social- och hälsovård. Grundlagsutskottet ställde då upp vissa villkor för behandlingen av ärendet. Social- och hälsovårdsutskottet skulle säkerställa att de åtgärder som vidtas är tillräckliga för att tillgodose de språkliga rättigheterna i praktiken på det sätt som grundlagsutskottet förutsätter. Dessutom upprepade grundlagsutskottet sin ståndpunkt att den bästa lösningen för att tillgodose de språkliga rättigheterna är om en enhet för omfattande jour placeras i såväl Vasa sjukvårdsdistrikt som Syd-Österbottens sjukvårdsdistrikt (GrUU 26/2017 rd). Social- och hälsovårdsutskottet röstade i oktober 2018 om att Vasa sjukvårdsdistrikt skulle få omfattande jour. En majoritet av utskottet röstade då emot förslaget.

I maj 2017 mottog riksdagen ett medborgarinitiativ med mer än 67 000 undertecknare och med krav om att Vasa sjukvårdsdistrikt skulle få omfattande jour. Initiativet behandlades i samband med behandlingen av vård- och landskapsreformen. I februari 2019 menade grundlagsutskottet att det av utredningarna från social- och hälsovårdsutskottet inte framgick hur långt de åtgärder som ska trygga de språkliga rättigheterna räcker. Regleringen var inte tillräckligt exakt för att säkerställa att svenskspråkiga som flyttas från Vasa till Seinäjoki i praktiken kan använda sitt eget modersmål. Grundlagsutskottet underströk att social- och hälsovårdsutskottet måste försäkra sig om att åtgärderna för att trygga de språkliga rättigheterna är tillräckliga. Grundlagsutskottet påpekade en tredje gång att den bästa lösningen för att tillgodose de språkliga rättigheterna kan anses vara att en enhet för omfattande jour placeras i såväl Vasa sjukvårdsdistrikt som Syd-Österbottens sjukvårdsdistrikt (GrUU 65/2018 rd).

Men vård- och landskapsreformen strandade den 8 mars i år och behandlingen upphörde. Eftersom medborgarinitiativet inte hörde till reformen fanns det möjlighet att fortsätta behandla det i utskottet.

Trots att grundlagsutskottet tydligt tagit ställning i frågan ansåg en majoritet av social- och hälsovårdsutskottet att Vasa sjukvårdsdistrikt inte ska få omfattande jour under denna regeringsperiod. Majoriteten anser att medborgarinitiativet ska förkastas.

Vars och ens rätt att få hälso- och sjukvård på sitt eget språk, svenska eller finska, accentueras i samband med brådskande sjukvård. Det är klart att beaktande av de språkliga rättigheterna och ordnande av vård på patientens eget språk är av avgörande betydelse för patientsäkerheten. Vi in-

Betänkande ShUB 41/2018 rd
Reservation

stämmer i det som framförs i medborgarinitiativet bland annat om hur livskraftig regionen är och hur hög kvalitet sjukvårdsdistriktets tjänster håller. Därför anser vi att riksdagen ska godkänna medborgarinitiativet om ändring av 50 § 3 mom. i hälso- och sjukvårdslagen.

Förslag

Vi föreslår

att riksdagen godkänner lagförslaget i medborgarinitiativ MI 3/2017 rd enligt följande:

Lag

om ändring av 50 § 3 mom. i hälso- och sjukvårdslagen

I enlighet med riksdagens beslut
ändras i hälso- och sjukvårdslagen (1326/2010) 50 § 3 mom., sådant det lyder i lag 1516/2016, som följer:

50 §

Brådskande vård

Helsingfors och Nylands samt Egentliga Finlands sjukvårdsdistrikt, Satakunta sjukvårdsdistrikt, Birkalands sjukvårdsdistrikt, Päijät-Häme sjukvårdsdistrikt, Södra och Norra Karelens sjukvårdsdistrikt, Norra Savolax sjukvårdsdistrikt samt Mellersta Finlands, Syd-Österbottens, **Vasa**, Norra Österbottens och Lapplands sjukvårdsdistrikt ska i anslutning till det egna central-sjukhuset ordna en enhet för omfattande jour dygnet runt. Med en enhet med omfattande jour dygnet runt avses samjour för primärvården och den specialiserade sjukvården, som kan tillhandahålla omfattande tjänster inom flera medicinska specialområden omedelbart och dygnet runt och som har resurser för att upprätthålla den beredskap som behövs inom hälso- och sjukvården och för att sköta exceptionella situationer. Enheten för omfattande jour dygnet runt ska stödja de andra jounheterna. ~~För att trygga de språkliga rättigheterna ska Syd-Österbottens sjukvårdsdistrikt ordna jourtjänster på finska och svenska så att patienterna blir betjänade på det språk de väljer.~~ De sjukvårdsdistrikt i vilka det finns ett universitetssjukhus kan i anknytning till sina sjukhus bilda flera än en enhet med samjour dygnet runt, om befolkningens servicebehov förutsätter det.

Denna lag träder i kraft den 20 .

Betänkande ShUB 41/2018 rd
Reservation

Helsingfors 14.3.2019

Veronica Rehn-Kivi sv
Vesa-Matti Saarakkala blå
Krista Kiuru sd
Anneli Kiljunen sd
Kristiina Salonen sd
Arja Juvonen saf
Outi Alanko-Kahiluoto gröna
Aino-Kaisa Pekonen vänst